

I. Pobjlšar:

Rokopis I. zvezka Gregorčičevih Poezij.

V naslednjih vrsticah podam kolikor mogoče natančen opis ^{kojau} slovstvene dragocenosti — rokopisa I. zvezka Gregorčičevih Poezij. Rokopis izvira iz pesnikove roke, torej ni noben prepis. Poudarjam tudi, da je celota; obsega namreč vse pesmi v istem sporedu, kakor in kolikor jih je nanizal pesnik v I. zvezku 1. izdaji leta 1882, poleg teh še pesem „Čolničku“.

Rokopis tvori 6 snopičev navadne osmerke; 1., 2. in 6. snopič so enako veliki, 5. je nekoliko manjši, 3. in 4. še manjša. Papir je različne vrste, tupatam rumenkasto pegast in mnogokod zamazan, znamenje, da je bil v tiskarni.

Prva dva snopiča štejeta po 24 strani z ovojem vred. Med ovojem in prvo stranjo 1. snopiča je vdet naslovni list, napisan na papir za pisma: Poezije. Zložil S. Gregorčič. I. V Ljubljani 1882. Založil Ig. Gruntar; tiskala Klein in Kovač.

V prvem snopiču je porabljenih 20 strani, v drugem 18. Med 8. in 9. stranjo 2. snopiča tiči prav tak list, kakršen je rabil pesniku za naslov. Tretji snopič šteje z ovojem 44 strani, popisanih je 40. Od 46 strani četrtega snopiča so 4 prazne; en list je izrezan. Peti snopič obsega 30 strani; dve sta prazni. List pred ovojem zadaj je odstranjen. Šesti snopič ima 24 strani, porabljenih 17. Strani so numerirane. Njihovo število se vjema s številom strani v knjigi — 158. Številke je dal stranem stavec. Edino le zadnja stran, kjer se nahaja pesem „Čolničku“, nima številke.

Snopiče je opremil pesnik na zunanjih straneh ovoja z rimskimi številkami I—VI. Peti in šesti snopič nosita zdolaj na ovoju začetne črke S. Gr. in manu pr. — zabeležene s črnilom. Na prvem snopiču stoji v sredini ovoja na zunanji strani kratek pozdrav napisan s svinčnikom: Predragi! Pozdravlja Te srčno hvaležni Tvoj S. Gregorčič m./p. 15./8. 01.

Rokopis se vjema s tiskanim besedilom pri sledečih pesmih: Uvod. Mojo srčno kri škropite! Sam. Mavrica. Pri zibelki. Siromak. Kupa življenja. Izgubljeni cvet. Na bregu. Vinski duhovi. Lastovkam. Moč ljubezni. Na potujčeni zemlji. Pastir.

Posebno pozoren je bil Gregorčič, pač pod Levstikovim vplivom, na naglas. V rokopisu se pozna, da je dostavljal nekatere naglasne ^{pod 9}

znake še potem, ko je bila zbirka gotova in pripravljena za tiskarno. Pozneje dodani naglasni znaki so namreč krepkejši, pisani z drugačnim, temnejšim črnilom nego rokopis. Korekturo med natiskom poezij je prevzel Levec¹ in je mogoče, da je ta ali ona naglasna inačica njegovega vira.

I. snopič.

Naša zvezda: 2. kit. 3. v. svitle (svitle)² — dni (dni).

Na sveti večer: 2. kit. 1. in 2. v. ~~trepče~~ (trepče) — 2. kit. 2. v. v deklici (v déklici) — 3. kit. 4. v. čas (čas) — 5. kit. 2. v. šumljal (šumljal).

Veseli pastir: 6. kit. 1. v. krōtko popéval (krotko popeval) — 7. kit. 2. v. ~~kraljēvo~~ (kraljēvo).

Kesanje: 4. kit. 3. v. sebój (s sebój).

Pogled v nedolžno okó: 3. kit. 3. v. spomina — izprva spominja. *ve Doba* Pesnik je črtal j.

II. snopič.

Jeftova prisega. (Jeftejeva prisega): 10. v. tvoj (svoj) — 27. v. Se četa Jeftova spustí (Se Jefte s četo zadrví) — 39 v. o Jefte (o Jefte,) — 47. v. Povsōdi mrgolé ljudi — izprva je stalo v rokopisu: Povsodi prepolni so ljudi; srednji dve besedi je pesnik črtal in nadomestil z: mrgolé — 50. v. Ki trume je sovražne zmel — izprva: Ki je sovražne trume zmel. Spremembo je naznačil pesnik s številkami med vrstama — 64. v. Srebrne (Sreberne) — 65. v. dvor, (dvor;) — 93. v. Odpústi, dete (Odpústi dete).

Darítev: 5. v. vsikdar (vsekdar) — Pesem „Darítev“ je tu dvakrat zapisana. Prva inačica, ki je prekržana z višnjevim svinčnikom, se glasi takole:

Darítev bódi ti življenje célo:

Oltár najlepši je srcá oltár,

Ljubezzen sveta v njem — nebeški žar,

Gospōdu žrtva — vsako dobro délo.

O, da bi ne pogásil se nikdár.

Ta sveti [ogenj — prečrtano] žár, naj vedno bi vesélo

Enako krésu ti srcé plamtélo,

Bogú in dómu žgalo vreden [vredni — prečrt.] dár!

Odločno odpovej se svoji sreči,

¹ Dr. Ivan Prijatelj: Janko Kersnik, njega delo in doba. II—III, str. 430.

² Pri vsaki pesmi so navedene razlike med rokopisnim in natisnjenim besedilom 1. izdaje Gregorčičevih Poezij; za prvim slede natisnjene inačice v oklepajih.

Goreče išči bližnjim jo doseči,
 Živeti sebi vrli mož ne smé!
 Iz tuje sreče njemu sreča klije,
 Veselje ljudsko njemu v óku sije
 In tuja žalost mu meči srcé!

Pripomnim, da je „Daritev“ izšla pod naslovom „Sonet“ prvi-
 krat v „Zgodnji danici“ dne 20. septembra 1866 l. 27. str. 214. z
 naslednjim dopisom: 7900

Iz Tmína. — Veselo svečanost smo obhajali v našem tergu
 26. velikega serpana: daroval je namreč mladi duhoven g. France
Smrekar, iskreni Slovenec, Bogu prvo svojo sv. daritev. Dolina
 vsa je bila k visoki slovesnosti privrela, pa tudi obilna duhovščina
 iz okolice je s svojo nazočnostjo mladomašnika počastila. Govoril
 je slovesni cerkveni govor blagi ljudoljub č. g. Lovro Sušnik,
 župnik v Sv. Križu pri Ajdovščini, s priserčno besedo; prepevali pa
 so prav serčno domači pevci in pekinje. — Po cerkveni slovesnosti
 je bilo pošteno pogostovanje, kakor je sploh o takih godéh po Slo-
 venskem navada; tudi ondi je donela mnoga poštena pesem. Bil
 je res lep dan, ostal mi bode v prijaznem spominu.

Tebi pa, dragi prijatelj, naj za spomin na Tvojo prvo daritev
 te-le besedice položim na serce:

Sonet.

Daritev bodi Ti življenje celo:
 Oltar najlepši — serca je oltár,
 Ljubezen sveta v njem — nebeški žar,
 Gospodu dar je vsako blago delo.

O naj bi ne pogasil se nikdár
 Ti čisti oginj, da bi zmir veselo,
 Enako kresu, Ti sercé gorelo,
 Bogú in rôdu žgalo vredni dar! —

Odločno odpovej se svoji sreči,
 Goreče išči bližnjim jo doseči:
 Živeti sebi verli mož ne smé!

Iz tuje sreče njemu blagor klije,
 Veselje drugih njemu v óku sije,
 In tuja tuga mu meči sercé.

V. [= Vrsniški.]

Vse tri inačice imajo akrostih: Dolgo Te Bog živi. X.1.

Pri mrtvaškem odru: 4. kit. 2. v. Četudi — z znakom je razdvojil pesnik v: Če tudi — 6. kit. se je glašila prvotno:

Iz solz in zmót doline
Ti srečno všla si zdaj
Na jasne visočine,
V neskončne sreče kraj.

— V 2. v. te prečrtane kitice je nadomestil pesnik besedi: srečno všla — z: všla na vek. Na robu je ta kitica nadomeščena z besedilom tiskane izdaje: Saj ti si srečno slekla itd.

Siroti: 2. kit. 3. v. ljubeznjiva (ljubezniva) — 3. in 6. kit. 3. v. Četudi (Če tudi).

Njega ní!: 1. kit. 2. v. pesmico (pesemco) — 5. kit. 3. v. srcé pogrěša, (srce pogrěša) — 6. kit. 1. v. Čez ograjo vrtno gleda — prvotno: Čakajoč se k seči vseda — kar je pesnik črtal.

V mraku: 2. kit. 2. v. solnčice (solnčece).

III. snopič.

21. Za ostali tič (ptič): 1. kit. 2. v. in 5. kit. 1 v. tiček (ptiček) — 3. kit. 2. v. Perutce — Erjavc je preuredil končni e v o: perutco. — 3. kit. 2. v. pobešaš — prvotno: povesuješ, kar je pesnik črtal.

23. Čoveka nikár!: 1. v. delálnico (delávnico), enako v 6. in 18. v. — 9. in 10. v. ob desnem robu je naredil pesnik dva klicaja. — 44. v. tíco (ptíco) — V zadnjem verzu se je nahajal med besedama „vstvariti“ in „nikar“ najbrže pomišljaj, ki je radiran. — Erjavc je pripisal spodaj: Poklanjam se pesnikovemu geniju.

24. Izgubljeni raj: 2. kit. 1. v. čemú-li (čemú-li) — 2. kit. 2. v. nôsi (nosi).

25. Lastovkam. Erjavčeva pripomba: Dovršena v vsacem obziru. Tisti „edín“ nič ne moti.

26. V celici. (V Celici): 3. kit. 4. v. tihega (tihega) — 8. kit. 3. v. sebój — nad prečrtanim: saboj (s seboj). — Erjavc: Izmej najlepših cvetov slovenske poezije. Ko bi imeli vsaj deset tacih.

27. Primula: 3. kit. 1. v. ob levem robu stoji s svinčnikom — torej Erjavčeva — zapisana in s črnilom prečrtana beseda: visí; v tekstu je bilo prvotno: vesí, popravljeno vsled Erjavčeve pripomnje: visí; enako „Zimski dan“ 6. kit. 2. v. — 3. kit. 2. v. Čez dol plan — poslednji dve besedi sta prečrtani in na njuno mesto zapisan zgoraj: dol — 3. kit. 3. v. gōjzd — j je prečrtan — 5. kit. 1. v. In zláto solnce, — prvotno: mati solnce; pesnik je črtal „mati“

in nadomestil z „zlato“. Opozoril ga je na to Erjavec, ki je na robu zapisal: mati?? *čisto 7*

29. Svetá odkletev: 4. kit. 3. v. Pod slamnati in zlati stròp — prvotno: Pod zlati in pod slamni stròp — kar je črtal pesnik. — 9. kit. 3. v. svet (svét). — 10. kit. 3. v. Prenòvljen — prvotno: Prerojen — črtal pesnik. — 12. kit. 2. v. Ljubezni prve vnet, — ob robu je pri tem verzu pesnikov vprašaj. — 13. kit. 1. v. sladkòst (sladkost). Erjavec: Vzvišena in izvirna misel v krasni obleki.

30. Življenje ni praznik: 7. v. vstòp (~~u~~stòp) — 9. v. poloti (polòti). — 21. v. mózko (mòško); ob tem verzu stoji na robu v oklepajih vprašaj. — 26. v. resnòbni (resnobni). — Erjavec: Velja več nego najboljša pridiga.

31. Rómarica: 1. kit. 1. v. Čemú (~~Čemú~~) — 6. kit. 3. v. ljudi (ljudi) — 15. kit. 3. v. celó (celo) — 16. kit. 4. v. zadíraš — prvotno: porívaš, kar je pesnik črtal. — Erjavec: Prekrasna!

32. O nevíhti: 16. v. sklonjeno (skloneno) — 17. v. nežni — prvotno: pisan — 28. v. vpihne (vpíhne) — 39. v. gromé (grme). — Erjavec: Izmej najlepših.

33. Vjetega tíča tožba (~~V~~jetege ptiča tožba): 2. kit. 3. v. dol — prvotno: plan, kar je pesnik črtal. — 4. kit. 3. v. narave (prirode). — 7. kit. 2. v. konec vrste ni ločila niti v rokopisu niti v knjigi; druga izdaja ima nadpičje. — 9. kit. 3. v. Nikdár (Nikdar) — 11. kit. 3. v. srebrnočiste (srebernočiste).

34. Svetíšče: 5. v. Zidóvi (Zidóvi) — 18. v. spominam — prvotno: spominjam — 21. v. ondi (ondu) — 34. v. In božji kri- *Prav!*latec — prvotno: Krilatec ognjen, kar je črtal pesnik — 41. v. konec vrste ni vejice niti v rokopisu niti v prvi izdaji, druga izdaja jo ima. — Erjavec: Prelepa!

35. Srcé sirota: 2. kit. 2. v. in 3. kit. 3. v. néma (nima).

IV. snopič.

36. Tí veselo poj! — 2. kit. 1. v. ptiček — prvotno: tiček; črko p je vdela s svinčnikom Erjavec; enako v 8. kit. 1. v., v 10. kit. 1. v. in v zadnji kit. 3. v. — 2. kit. 3. v. če tudi — prvotno: četudi — 7. kit. 3. v. življenja (~~življenja~~) — tisk. napaka v obeh izdajah). — 9. kit. 1. v. z nôva — prvotno: znôva; ločil pesnik. — 10. kit. 3. v. Kaj bi mótil te listič — prvotno: List ne moti naj te nič — kar je črtal pesnik.

37. Soči: 4. v. témne (témne) — 27. v. je vdeta, prvotno izpuščena. — 69. v. zémlje-lačne — prvotno: zémlje-željne; spremembo

je povzročila Erjavčeva pripomnja pod pesmijo: Tu je prvotno stalo: zemlje lačne, kar se mi bolje dopada, ker več pové nego željen. — Pesem „Soči“ šteje v vseh izdajah 70 verzov, v rokopisu jih je 72, a poslednja dva sta v oklepajih prečrtana; glasita se:

Na zemlji tvoji tujcev tropi

Naj ne dobodo ni — grobóv!¹ *Kaj prav, da prečrta*

38. Slovo in naročilo: 7. kit. 2. v. góji (goji) — 9. kit. 1. v. trenótkih (trenutkih).

39. Moj črni plašč: 6. kit. 4. v. bridkosti — prvotno: britkosti; Erjavec je postavil s svinčnikom nad t črko d; enako v 8. kit. 3. v.

40. Samostanski vratar: 1. kit. 3. v. Tam zunaj vrvenje, drvenje ljudi, — pesnik jo je zaradi jasnosti še enkrat zapisal zdolaj pod črto; prvotno: Tam zunaj ljudjé se bežé in družé, — potem: Tam zunaj ljudjé se sebé in družé. Ob robu stoji le deloma čitna pripomnja Erjavčeva: . . . takó. Ali ni to sich fliehen? Ljudje „se sebé“ (sebiti se). — 4. kit. 3. v. tisóčikrat — prvotno: jezérokrat; ob robu je svetoval Erjavec premnogokrat, „jezero“ pravijo, da je madjarsko — 5. kit. 4. v. možko — prvotno: možko; Erjavec je pre naredil ž v š — 9. kit. 4. v. sovraštvo — prvotno: sovražtvo; popravil Erjavec.

(Konec prihodnjič.)

¹ Prim. Lj. zvon 1914, 334.

Književna poročila

Dr. Karol Capuder, Zgodovina c. in kr. pešpolka št. 17. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 1915. V. 8°. 176 str.

V nobenem drugem času bi ne našla Capudrova knjiga toliko čitateljev kot sedaj, ko so vse naše misli osredotočene na vojno in vojaščino, in je le malo slovenskih družin, ki bi ne imele člana pri vojaki, morda ravno pri tem pešpolku. Kar je v zvezi z vojaščino, nas sedaj zanima in z zanimanjem preberemo tudi uvod Capudrove knjige, ki opisuje razvoj vojskovanja od staroegiptskega vojaka preko ²vazalske in ³najemniške vojaške službe do vpeljave ⁴splošne vojaške dolžnosti, do ⁵ljudske vojske. Posebno zanimivo razpravlja pisatelj o razvoju orožja, ki je korak za korakom sledil razvoju tehnike. V dobi strojne puške se smešno sliši, da je bilo treba za en strel iz muskete 143 povelj. Za uvodom popisuje pisatelj ustanovitev in zgodovino pešpolka, in sicer govori najprej o polkovi organizaciji in polkovem delovanju v mirnem času in nato o polkovih vojnih delih.

Zgodovina pešpolka št. 17 se deli v dve dobi. V prvi se je sestavljal polk iz različnih krajev Nemčije in Avstrije, nazadnje predvsem iz Češke in bival po

I. Pobjlšar:

Rokopis I. zvezka Gregorčičevih Poezij.

(Konec.)

42. Domovini: 8. v. zarja — ob robu je nasvetoval Erjavec: zora, kar je prečrtano.

43. Grobni spomenik prijatelju: 4. kit. 2. v. bridko — izprva: britko; popravil Erjavec tudi na ostalih mestih. — 10. kit. 3. v. koperneče — prvotno: koprneče; e je vdel Erjavec. *Čudno!*

44. Pastir: Erjavčeva pripomnja: Posebno lepa. *Zlatoustemu Lad.*

45. Nazaj v planinski raj! 1. kit. 4. in 6. v., 2. kit. 6. v. *fr* dr. planinski (planinski) — 2. kit. 3. v. ptičji — prvotno: tičji; p je dodal Erjavec. — 5. kit. 2. v. planine (planine). — 5. kit. 3. v. gine (gine).

46. V pepelnični noči: 2. kit. 4. v. zbirajo (zbirajo). — 7. kit. 3. v. část (část). — 11. kit. 2. v. hruměč (hruměč). — 12. kit. 3. v. prisiljeni (prisiljeni).

47. Pozabljenim: 31. v. Spomina — prvotno: Spominja; j je črtal pesnik. — 34. v. cvetovi (cvetóvi).

V. snopič.

Oj z Bogom, ti planinski svet!: 2. kit. 2. v. bridko — prvotno: britko; pesnik je prelevil t v d. — 2. kit. 3. v. na koncu ni vejice niti v rokopisu niti v 1. izdaji; v 2. izdaji je. V rokopisu so bile razvrščene kitice te pesmi prvotno takole: 1. 2. 3. 6. 5. 4. 7. 8.; pesnik je označil sedanji spored s številkami ob robu. Prenaredbo je odobril Erjavec s pripomnjo: Da! v tej razporedbi.

Vojaci na poti: 1. kit. 3. v. ptičev — prvotno: tičev; p je priteknil Erjavec; enako v 2. in 3. kitici in v pesmi Zimski dan ter drugod.

Dekletova molitev: 13. v. solnčece — prvotno: solnčice; Erjavec je nadomestil i z e.

Po bitvi: 7. kit. 3. v. ženin (ženin, v 2. izd. ženin). — Zadnja kit. 2. v. bridko — prvotno: britko; popravil Erjavec.

Vojakove nevéste poróka: 3. kit. 4. v. sebój (s sebój) — 4. kit. 2. v. biseri — prvotno: biserji; pesnik je črtal j, kakor

tudi v „Zimski dan“ 2. kit. 2. v. — 6. kit. konec 2. v. nadpičje (klicaj).

Zimski dan: 9. kit. 2. v. med besedi „zimsk“ in „mraz“ je vdel pesnik „je“; ob besedi „zimsk“ je sled radiranja; morda se je glasil verz prvotno: A v srcih zimski mraz in mrak.

Tri lipe: 16. kit. 4. v. Tesar se je tretji — poročil. (Tesar se je — tretji poročil.) Za „Tremi lipami“ stoji na naslednji strani naslov: Znamenje, a je prečrtan; pesnik je dal prednost Oljki.

VI. snopič.

Oljki: 11. v. Čemù (Čemú). — 22. v. meněč (meněč). — 27. v. Prorók (Proròk) — 46. v. Nad njim mračnó, temnú nebó — prvotno: Nad njim temnú, mračnó nebó; pridevnika je premestil pesnik. — 69. v. simból (simbòl). — 119. v. Da meni vsaj bi jo vmirila! — prvotno: Da mojo vsaj bi vpokojila! Popravil pesnik vsled Erjavčeve pripomnje na robu: Kaj? — 126. v. srebernim — prvotno: srebrnim; e je vdel Erjavec.

Znamenje: 4. kit. 4. v. pridevnik „glasne“ je bil izpuščen prvotno.

in tek Biser: nad njim stoji pesnikova opazka stavcu: Pesem „biser“ naj se tiska zadnja, „čolničku“ pred zadnja vse zbirke — 11. v. a vže ves nesrečen, (Pa vže nesrečen,) — 27. v. stegaj — prvotno: stegaj; na robu Erjavec: z — 34. v. služen (suženj). — 58. v. ustavi — u je podčrtal Erjavec — 74. v. grmí — prvotno: gromi; pesnik je črtal o. — 95. v. raje (rajši) — 97. v. Saj on le (*čoda!* „le“ vdel pesnik) je bil luč („luč“ črtal p.) — 98. in 99 v. sta se prvotno glasila:

Saj on je bil luč
Za moje oči,

ki jih je pesnik spremenil najbrž vsled Erjavčevega klicaja na robu v:

Saj on le je bil
Luč mojih oči.

Naslednja dva verza sta se prvotna glasila:

„Ki bil bi mi jásnil
Noči in pa dni,“

kar je pesnik predrugačil:

„Ki bil bi jasnil
Noči mi in dni!“

— 107. v. sábo (s sábo). — 117. v. Da (Dá). — Konec „Bisera“ stoji važna pripomnja pesnikova: NB: Opazke, pod nekaterimi poezijami se svinčnikom napisane, so od blage roke pok. prof. Fr. Erjavca, kateri mi je te pesmi pred tiskom blagohotno pregledal. 10./7. 88. S. Gregorčič m/p.

Čolničku: 2. v. méni (meni). — 2. v. veslá, (vesla.) — 3. in 6. v. Koder hodi, koder (Kodar . . . kodar). — 4. v. povsodi (povsodi) — 9. v. nebá. (nebá:) — 10. v. čólnič (čolnič). — 11. v. morjá, (morjá!) — Ob „Čolničku“ stoji zgoraj stavčeva pripomnja, narejena s svinčnikom: Weglassen. To pesem je objavil Gregorčič v II. zvezku Poezij na str. 58. Potem je ena stran prazna. Na naslednji strani je zabeležena beseda: Kazalo, drugega nič.

O Erjavčevih opazkah treba ugotoviti, da se pričenjajo v pričujočem rokopisu šele v III. snopiču; I. in II. snopič nimata nobene Erjavčeve črte. S III. snopičem se prične tudi številkanje pesmi 21. do 47. V V. in VI. snopiču nimajo pesmi številke, pač pa se nahajajo tudi v teh dveh snopičih Erjavčeve opazke. Ali prvih dveh snopičev ni pregledal Erjavca? Da, pregledal je njun prvopis in opremil z opazkami; pesnik je marsikaj popravil — izpustil je pesem „Priatelj senca“ — in potem oba snopiča prepisal za tiskarno. Ta rokopis se nahaja sedaj v priobčevalčevi lasti. Prvopis I. in II. snopiča, noseč Erjavčeve opazke, je v drugih rokah; opisal ga je M. Opeka *v rat.* v Dom in svetu 1907 str. 35—58: „Iz prvega zvezka Gregorčičevih Poezij“. Pesmi, vrsteče se prav tako, kakor so bile potem natisnjene, so tamkaj numerirane 1—20. Z 20. številko neha Opekova rokopis Gregorčičevih poezij; 21. številka: „Zaostali ptič“ se nahaja v III. snopiču gori, opisanega rokopisa, opremljenega z Erjavčevimi pripomnjami. *Kje?* Tu je torej nadaljevanje prvopisa. *Nekoliko nejasno poved*

Kako je sodil pesnik o Erjavčevih opazkah? „Prelaskave so“, tako se je izrazil skromni Gregorčič o njih *meni* v pisnu dne 14. velikega srpana 1901, spremljajočem dragoceno pošatev.

